

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПОЧУТТЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Показано, що в основі кризи освіти лежить безвідповідальність її цілей, змісту і характеру вимогам постіндустріального етапу розвитку людської цивілізації. Подолання цієї кризи вимагає підготовки відповідальної особистості, що потребує формування та реалізації відповідної соціально-психологічної системи. Розглянуто філософські і психологічні аспекти самої цієї системи та її використання, що змінює характер буття людини і її професійної діяльності.

А. В. Слепцов

СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ЧУВСТВА ОТВЕТСТВЕННОСТИ

Показано, что в основе кризиса образования лежит безответственность ее целей, содержания и характера требованиям постиндустриального этапа развития человеческой цивилизации. Преодоление этого кризиса требует подготовки ответственной личности, которая нуждается в формировании и реализации соответствующей социально-психологической системы. Рассмотрены философские и психологические аспекты самой этой системы и ее использования, которое изменяет характер бытия человека и ее профессиональной деятельности.

A. V. Slyeptsov

SOCIAL-PSYCHOLOGICAL TERMS OF FORMING OF SENSE OF RESPONSIBILITY

It is rotined that crisis of education irresponsibility of its aims is the basis of, maintenance and character to the requirements of the постиндустриального stage of development of human civilization. Overcoming of this crisis requires preparation of responsible personality which needs forming and realization of the proper social-psychological system. Philosophical and psychological aspects are considered this system and its use which changes character of life of man and its professional activity.

Стаття надійшла до редакції 06.06.2010

УДК 378:004

*Шевченко Л. С.
м. Вінниця, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

Постановка проблеми. Важливим у складі компетентності педагога в галузі інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) є його методична компетентність, що передбачає наявність умінь використовувати свої технологічні компетенції для розробки навчальних програм, котрі передбачають системне та ефективне використання ІКТ у навчальному процесі.

Формування базового та достатнього рівня комп'ютерної підготовки педагога може здійснюватися через курсову підготовку, різноманітні форми підвищення педагогічної майстерності в міжкурсний період на базі навчального закладу.

Слід зауважити, що одержані знання, вміння та навички набудуть потреби, якщо в навчальному закладі функціонує інформаційне освітнє середовище (ІОС).

Створення сучасного ІОС навчального закладу передбачає: проектування, монтаж та налагодження локальної мережі з виділеним сервером, що об'єднує всі комп'ютерні ресурси навчального закладу; формування медіатеки та впровадження локальних і мережних

навчальних програмних комплексів; створення єдиної інформаційної бази навчального закладу; надання користувачам регламентованого доступу до інформації.

Аналіз попередніх досліджень. У працях В. Бикова, С. Гончаренка, Ю. Дорошенка, Р. Гуревича, І. Захарової, М. Кадемії, М. Козяра, С. Сисоєвої, Є. Полат, О. Хуторського та інших розглядаються проблеми організації та здійснення навчально-виховного процесу в умовах інформаційного простору.

Аналіз науково-методичної літератури показав, що робота педагога в ІОС потребує модернізації системи методичної роботи, а для цього в навчальному закладі необхідно розробити програму неперервного підвищення професійної компетентності педагогічних кадрів у галузі ІКТ, їхнього використання у відповідності до професійних потреб і здібностей.

Метою статті є аналіз особливостей організації методичної роботи в умовах розроблення та впровадження інформаційного освітнього середовища навчального закладу, методики занять з використанням комп'ютерної техніки.

У процесі методичної роботи в умовах інформаційного необхідно чітко дотримуватися психолого-педагогічних, методичних і технологічних рекомендацій. Основними вимогами до ІОС є наявність методики його використання в навчальному процесі, відбір навчальної інформації, взаємозв'язок з іншими засобами ІКТ, що входять у середовище. Інформаційні ресурси мають відповідати всім вимогам, що висуваються до традиційних навчальних видань [2-4].

Ці вимоги будуються з урахуванням вікових особливостей студентів, забезпечують підвищення рівня мотивації до навчання, встановлюють вимоги до відображення інформації.

Праця викладача з навчальними ресурсами в ІОС будується за таким алгоритмом:

1. Аналіз результатів роботи з вивчення тематичних блоків студентами.
2. Визначення рівня засвоєння кожним студентом змісту навчального матеріалу з використання засобів ІКТ, котрі представлені в навчальному освітньому середовищі.
3. Вибір методики проведення занять відповідно до аналізу можливостей інформаційних ресурсів навчального закладу.
4. Проведення порівняльного аналізу цілей і результатів вивчення студентами навчального матеріалу згідно з навчальною програмою відповідно до навчального плану.
5. Здійснення інтеграції навчальних матеріалів в умовах інформаційного простору.

Виходячи з цього, впровадження ІОС дає можливість його використання у якості:

- засобу навчання;
- інструмента пізнання;
- засобу телекомунікації;
- засобу розвитку особистості;
- ефективного інструменту контролю та корекції результатів навчальної діяльності [3, с. 154].

Особливістю методичної роботи в умовах інформаційного простору є те, що темп засвоєння знань залежить від індивідуальних особливостей студентів і збільшується за рахунок організації зв'язку між користувачем та інформаційними ресурсами в реальному часі. Індивідуалізація навчання здійснюється за рахунок використання ІОС та реалізації спеціалізованих методів навчання з використанням візуалізації навчальної інформації та можливості її передачі, легкого доступу користувача до даних, інформаційно-пошукової діяльності, автоматизації обробки результатів експериментальної діяльності, контролю за результатами засвоєння навчальної інформації.

Виходячи з вище розглянутого, слід відзначити, що в системі освіти відбуваються зміни парадигми освіти, коли її розглядають як єдину систему, що складається з взаємозв'язаних проєктів, основою яких є впровадження інформаційних, науково-методичних механізмів управління та взаємодії навчального закладу з іншими підструктурами.

Метою успішної інформатизації навчального закладу є створення автоматизованої системи управління закладу, котра об'єднує всі підструктури та ланки його діяльності та забезпечує:

- створення єдиного інформаційного простору, розвиненої комунікативної інфраструктури;
- створення та впровадження нових форм і методів управління навчальним закладом;
- зменшення часу від одержання інформації до прийняття рішення;
- впровадження єдиного стандарту роботи з електронними документами, доступності до них;
- автоматизацію та підвищення ефективності роботи з педагогічними працівниками, підструктурами;
- створення інфраструктури управління корпоративними знаннями [2, с. 196].

Створення та розвиток інформаційного простору у навчальному закладі вносить суттєві фундаментальні зміни, завдячуючи яким кожний студент має змогу здійснювати неперервну освіту, одержує доступ до інформації, можливість співпраці, підвищення свого професійного рівня та відкриває значні можливості для використання нових підходів в освіті; вирівнює умови для всіх, забезпечуючи рівний доступ до навчальних матеріалів, використання високих технологій в освіті. Але, мережі Інтернет та Інтранет вимагають створення інфраструктури, котра дозволяє ефективно збереження, поповнення, управління інформаційними освітніми ресурсами [1, с. 505; 4, с. 36].

Навчання – це процес передачі і засвоєння знань, умінь та навичок, який готує людину до життя та праці. У цьому процесі завжди присутні дві сторони: той, хто навчає та той, кого навчають (викладач та студент). Завданням викладача є використовувати в навчанні такі форми, методи та засоби передачі знань, які найповніше забезпечать засвоєння цих знань [5, с. 345].

Потрібно пам'ятати, що інформатизація системи освіти зорієнтована сьогодні на формування нової генерації людей, що за своїм інтелектуально-професійним рівнем розвитку має відповідати умовам сучасного інформаційного суспільства. Набуття професіоналізму, підвищення кваліфікації в галузі комп'ютерних технологій допоможе молоді, що навчається, отримати в майбутньому престижну і високооплачувану роботу, і мати свій власний культурний погляд, бути підготовленим до життя і роботи в інформаційному світі XXI сторіччя [7].

Найдавнішою відомою формою навчання є лекція, під час якої основним засобом передачі інформації є слово. На лекції, окрім вербальних методів, застосовуються також і засоби та методи візуалізації, починаючи від рисунків, схем, графіків, зображених на дошці, і завершуючи наочними взірцями, анімацією та фільмами. Завдяки новим технологіям під час проведення сучасної лекції дедалі ширше використовуються різноманітні мультимедійні засоби. Завдяки прогресу в розвитку телекомунікаційних технологій такі засоби можуть бути доступними на відстані.

Комп'ютер сьогодні дедалі ширше застосовується не тільки на заняттях з інформатики та програмування, інженерної та комп'ютерної графіки. Залишивши позаду інші технічні засоби навчання, він впевнено завоював лідерство завдяки широким можливостям. Адже сучасний комп'ютер може не лише продемонструвати фільм чи анімацію з компакт-диску чи іншого носія, а і створити їх, змонтувати, здійснити запис та тиражування на різноманітні носії

інформації без втрати якості, а також передати аудіо та відеоінформацію інформацію на інший комп'ютер за допомогою комп'ютерних мереж та телекомунікаційних програм.

Створення найпростішої анімації вже не потребує студійних засобів чи спеціальної кваліфікації та може бути створене за допомогою відомих комп'ютерних програм. В навчанні широко застосовуються різноманітні спеціалізовані мультимедійні навчальні програми.

З інформаційно-комунікаційних технологій, які застосовуються в навчальних закладах, найпоширенішими є відеоконференції. Проте, з появою дистанційної форми навчання, окрім відеоконференцій, з'явився значний інтерес до проблеми трансляції лекцій та інших навчальних занять, дистанційного виконання лабораторних робіт тощо.

Для проведення лекцій значна кількість викладачів застосовує презентаційні програми типу Power Point, які входять практично до всіх відомих офісних пакетів Microsoft Office, Power Office, Star Office.

Принцип роботи презентаційних програм полягає в послідовній демонстрації слайдів з текстовою та графічною інформацією. Ці програми можуть використовувати готові графічні зображення, мультимедійні фрагменти, а також мають вбудований графічний редактор для самостійного створення простих зображень. Окремі елементи зображення можна анімувати, задавши час та спосіб їх появи та зникнення. Задається також режим зміни слайдів.

Завданням викладача є не лише відобразити на слайдах матеріал, а і підібрати оптимальну його кількість та форму представлення для кожного слайду, що забезпечуватиме якнайповніше засвоєння навчального матеріалу. Презентаційні програми з успіхом застосовуються як на заняттях практично з усіх дисциплін, так і при проведенні виховних заходів. Розроблену лекцію чи презентацію, записану як файл, студент може переглянути під час самостійної роботи.

Наприклад, презентаційні файли записуються в електронну бібліотеку, яка доступна користувачам внутрішньої комп'ютерної мережі. Перегляд окремих лекцій може здійснюватися і через Інтернет. Однак, під час самостійної роботи з презентацією контакт викладача зі студентом є одностороннім та зrealізовується лише через розроблені візуальні засоби презентації. Посилити цей контакт можна доповненням презентації звуковим супроводом появи як окремого слайду, так і кожного з його елементів. Таку можливість надає програма Power Point, проте це значно збільшує і так значний час, необхідний для підготовки лекції.

Проте розробниками Power Point передбачена ще одна цікава можливість цієї програми, яка з успіхом використовується для озвучення записаної лекції. Це наявність режиму прямої трансляції, який під час проведення лекції з використанням цієї програми забезпечує можливість її прослуховування в режимі реального часу як у локальній мережі, так і в Інтернет з одночасним записом.

Під час прямої трансляції студент може не лише візуально сприймати інформацію, підготовлену для нього викладачем, а і чути його голос та бачити "живе" зображення викладача, посилюючи з ним контакт. Режимом прямої трансляції передбачено також можливість зворотного зв'язку під час її проведення засобами електронної пошти.

Опишемо докладніше технологію підготовки та проведення прямої трансляції та запису лекції за допомогою програми Power Point, яка входить до складу Microsoft Office. Комп'ютер, з якого здійснюється трансляція, повинен бути підключений до комп'ютерної мережі (у випадку трансляції через Інтернет – за допомогою "швидкого" з'єднання (виділена лінія, DSL, радіо, тощо)) та "видимий" у цій мережі. Для передачі лише звуку під час лекції знадобиться мікрофон. Якщо, окрім звуку, планується передача зображення,

тоді потрібна цифрова камера (Веб-камера), програмне забезпечення виробника камери, а також програма-кодувальник відео та аудіо – Windows Media Encoder. При такому наборі програм та обладнання перегляд прямої трансляції може здійснюватися одночасно не більше, ніж десятьма комп'ютерами.

Для збільшення аудиторії необхідно застосовувати Windows Media Server або інше серверне мультимедійне програмне забезпечення.

Перед початком трансляції лекції на комп'ютері (сервері) необхідно створити загальну папку та надати доступ до неї користувачам мережі. У програмі Power Point необхідно вказати шлях до цієї папки, назву презентації, прізвище доповідача та ключові слова. Після вказування загальної папки програма перевірить наявність доступу до неї та запропонує здійснити перевірку обладнання, налаштувати рівень звуку та камеру.

Якщо відомі електронні адреси віддалених користувачів їм буде розіслано запрошення з вказуванням часу, назви трансляції та гіперпосилання з адресою, за якою можна прослухати лекцію.

Коли все зроблено, програма розпочинає роботу з одночасним записом цієї трансляції у загальну папку. Лекція при цьому автоматично записується у форматі HTML.

Студент може бачити слайди з динамічним відображенням матеріалу, а також чути та бачити лектора.

Якщо викладач переходить до наступного слайду, студент теж спостерігає цей перехід. Студент, при необхідності, може самостійно переглянути попередні слайди за допомогою відповідної команди. При наявності запитань студент задає їх через електронну пошту.

Трансляція лекції здійснюється, як правило, з мультимедійного лекційного залу, хоча є можливість проводити її з робочого кабінету викладача, ззовні приміщень, з дому, з іншого міста, іншої країни.

Після завершення запис трансляції можна помістити в електронну бібліотеку, де студент може прослуховувати як усю лекцію так і будь-який її фрагмент за допомогою засобів керування. Технологія прямої трансляції та запису використовується тими студентами, які не мають змоги знаходитися в аудиторії (знаходяться у відрядженні, хворі, тощо). При наявності розробленої презентації застосування описаної технології не є складним.

Однак, у випадку, коли слайд презентації містить мультимедійний фрагмент, можливе не цілком коректне його відтворення. Цей недолік можна усунути переглядом мультимедійного фрагмента після завершення трансляції чи перегляду її запису.

Інший спосіб прямої трансляції з передачею лише відео та аудіо застосовується в для прямих трансляцій наукових конференцій, спортивних змагань, виховних заходів, лекцій, для проведення яких не передбачено використання презентацій та інших випадках.

Для проведення таких трансляцій, окрім комп'ютера, необхідним обладнанням є мікрофон та камера (як і в попередньому випадку) та відповідне програмне забезпечення. Програмні засоби для таких задач можуть бути найрізноманітніші, починаючи від комунікаційної програми Microsoft NetMeeting, яка входить до складу операційної системи Windows та завершуючи спеціалізованими серверними програмами. Такі програми, незалежно від виробника, застосовують найчастіше наступні принципи передачі зображення:

- передача набору статичних зображень,
- передача стиснутого потокового медіафайлу.

Застосування першого з цих принципів полягає в наступному. Передавальна частина забезпечує прийом зображення з камери, запис у графічні файли формату JPEG та передачу цих файлів у мережу. Програма перегляду або інтегрована в Веб-сторінку, або завантажується як окремий модуль. Частота зміни кадрів залежить від розміру кадру, швидкості передачі інформації в мережі та знаходиться в межах від 5 до 25 кадрів за секунду. У випадку локальної мережі чи “швидкого” Інтернет частота кадрів вибирається більшою. Збільшення частоти кадрів можна досягти шляхом зменшення розміру зображення (зменшення роздільної здатності), тому в кожному конкретному випадку підбирається оптимальне співвідношення частоти кадрів та розміру зображення. Недоліком такої трансляції є значний інформаційний потік, що робить його доцільним лише в локальній мережі або у випадку швидкісного підключення до Інтернет.

Другий принцип передачі зображення полягає в попередньому динамічному кодуванні зображення та звуку у стиснутий медіафайл (потокове відео), який у процесі трансляції постійно поповнюється. Глядач має змогу приймати цей файл за допомогою або інтегрованих у Веб-сторінку програм, або за допомогою програм перегляду мультимедіа. Найчастіше для цього використовують програми Windows Media Player (входить в комплект операційної системи Microsoft Windows) та Real Player.

Обидва принципи забезпечують можливість здійснити запис трансляції.

Трансляція з використанням обох принципів може здійснюватися такими способами:

- безпосередня трансляція з комп'ютера з використанням Веб-сервера,
- трансляція з використанням FTP-сервера для ретрансляції,
- трансляція з використанням медіасервера.

Перший спосіб забезпечує перегляд обмеженою кількістю користувачів (до 10-12) і придатний для невеликої аудиторії. Він доцільний для використання в локальній мережі.

Кількість одночасних переглядів при другому способі більша у порівнянні з першим і визначається швидкістю каналу доступу до FTP-сервера та його параметрами. Найбільшу одночасну кількість переглядів може забезпечувати трансляція з використанням медіасервера, однак, він, переважно, працює з використанням вже стиснутого зображення.

Використання FTP-сервера або медіасервера дає можливість передати в Інтернет трансляцію з локальної мережі без порушення безпеки.

Висновки. Таким чином, побудова інформаційного простору навчального закладу може бути зреалізована за умови формування психологічної готовності педагогічних кадрів, адміністрації навчального закладу до діяльності з використанням середовища, навчання педагогів, студентів та співробітників роботі з інформаційними ресурсами, організації обміну досвідом, проведення конференцій з розробки та експлуатації інформаційного освітнього середовища навчального закладу.

ефективне застосування мультимедійних та телекомунікаційних освітніх технологій в освіті є доступним і може базуватися на поєднанні застосування презентаційної програми Power Point, програми відеоконференцій з комунікаційними програмами на основі серверних технологій.

Подальший розвиток інформаційного простору навчального закладу залежить від розвитку комп'ютерних мереж та покращення параметрів, які характеризують передачу інформації.

Список літератури: 1. Биков В. Ю. Інформатизація загальноосвітньої і професійно-технічної школи України : концептуальні засади і пріоритетні напрямки / В. Ю. Биков //

Професійна освіта : педагогіка і психологія. Польсько-Український журнал. Ченстохова-Київ. — 2003. — [вип. IV]. — С. 501—514. 2. Гуревич Р. С. Використання інформаційних технологій у навчальному процесі (з досвіду роботи експериментального педагогічного майданчика у ВПУ № 4 м. Вінниці) / [Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Бадюк Ю. В., Шевченко Л. С.]. — Вінниця : ТОВ “Діло”, 2006. — 296 с. 3. Козяр М. М. Проектування та створення інформаційного освітнього середовища навчального закладу: навчально-методичний посібник / [Козяр М. М., Ткаченко Т. В., Шевченко Л. С.]. — Львів : Вид-во “СПОЛОМ”, 2008. — 186 с. 4. Новиков С. П. Применение новых информационных технологий в образовательном процессе / С. П. Новиков // Педагогика. — 2003. — № 9. — С. 32—38. 5. Хуторской А. В. Современная дидактика : учебник для вузов / Хуторской А. В. — СПб : Питер, 2001. — 544 с. — (Серия «Учебник нового века»). 6. Learning Technology, Special issue : Learning objects metadata : implementations and open issues [Електронний ресурс] // Vol. 5, Issue 1, January 2003. — Режим доступу : — http://ltf.ieee.org/learn_tech/issues/january2003/index.html.

Л. С. Шевченко

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

У статті розглянуто особливості організації методичної роботи в умовах розроблення та впровадження інформаційного освітнього середовища навчального закладу, методику проведення мультимедійних лекцій та відео конференцій.

Л. С. Шевченко

ОСОБЕННОСТИ МЕТОДИЧЕСКОЙ РАБОТЫ В УСЛОВИЯХ ИНФОРМАЦИОННОГО ПРОСТРАНСТВА

В статье рассмотрены особенности организации методической работы в условиях разработки и внедрения информационной образовательной среды учебного заведения, методика проведения мультимедийных лекций и видеоконференций.

L. S. Shevchenko

SPECIAL FEATURES OF METHODOICAL WORK ACCORDING TO THE INFORMATION SPACE

Special features of organization of methodical work under conditions of development and introduction of information and educational space of higher educational establishment and methods of creating of multimedia lectures and videoconferences are described in the article.

Стаття надійшла до редакції 01.06.2010

УДК 37.048.4

*Шевченко А.
м. Київ, Україна*

ОСОБИСТИСНЕ ЗРОСТАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ В ПРОЦЕСІ ЇХ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ: ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ